

"Arz edilen eşya olduğu halde, zamirin esmaya rücûundan, ismin ayn-ı müsemmâ olduğuna kail olan Ehl-i Sünnetin mezhebine işarettir." cümlesini açıklar mısınız?

"Arz edilen eşya olduğu halde, zamirin esmaya rücûundan, ismin ayn-ı müsemmâ olduğuna kail olan Ehl-i Sünnetin mezhebine işarettir."(1)

Cenâb-ı Hakk'ın ayni, gayri, ne ayni ne de gayri olmak üzere üç çeşit sıfatı vardır.

Ayni sıfatlar; Allah'ın tenzihi ve selbi sıfatlarına denir. Bunlar **vücûd, kıdem, beka, muhâlefetün lil-havâdis, kıyâm bi-nefsihî, vahdâniyet**dir. Bu sıfatlar Allah hakkında câiz olmayan mâna ve halleri bertaraf etmek için tedbir amaçlı konulmuş vasıflardır. Bu tenzihi sıfatlar iş ve icraat yapmazlar; onun için Allah'ın Zât-ı Akdes'inin aynı kabul edilmişlerdir. Yani bu sıfatlar Allah'ın Zâtının aynısıdır, başka bir mâna ve gayrılık ifâde etmezler.

Mesela; **Vücûd** sıfatı Allah'ın Zâtının varlığını ifâde eden bir sıfattır. Zıt mana olan ademi, yani yokluğu bertaraf eder. **Kıdem**, başlangıçtan münezze olmasını gösterir. **Bekâ** ise, sonu olmamayı ifâde eder. Bu sıfatlar mevcut ve fâil değildir; bir kudret, bir irâde gibi varlıkları ve tasarrufları yoktur.

"İsmin ayn-ı müsemmâ olduğuna kail olan Ehl-i Sünnetin mezhebine işarettir."sözü, Allah'ın ayni sıfatlarına işaret ediyor. İsim müsemmanın kendisi olabilir: Allah Teâlâ hakkında «**O zat ve mevcuddur!**» dememiz gibi.

Bunun dışında olan gayri ve ne ayni ne de gayri olan sıfatlara bu cümleyi sarf edemeyiz. Mesela, Allah'ın Zatına Rezzak diyemeyiz, ama rızık veren diyebiliriz. Ya da Allah ilim ve kudrettir, diyemeyiz; ama **Alim** ve **Kadir** diyebiliriz. Yani Allah'a ilim ve kudret sahibi demekle, doğrudan ilim ve kudret demek arasında çok azim bir fark vardır. İsim müsemmanın aynıdır, formülünü sadece ayni sıfatlara, yani selbi sıfatlara sarf edebiliriz.

Gayri isim ve sıfatlar , Allah'ın fiili olan sıfatlarına denir. Bu fiili sıfatların ise miktarı ve sınırı yoktur.

Bu fiili sıfatların çokluğu ise, Allah'ın kudret sıfatının muhtelif mevcudattaki muhtelif tecelliyatından ibarettir. Mesela; Allah'ın kudret sıfatı bir çekirdeğin açılmasında

tecelli ederken **Fettâh** nâmını alıyor, bir canlının ölümünde **Mûmit** ismini alıyor, bir hayat bahşederken **Muhyî** ismini alıyor, canlılara rızık verirken **Rezzâk** nâmını alıyor ve hâkeza.

Ne ayni, ne de gayri olan sıfatlar ise, Allah'ın Zâtî ve Sübûti olan sıfatlarına denir. Bunlar **hayât, ilim, irâde, kudret, tekvin, sem, basar** ve **kelâm**'dır. Bu sıfatlar kâinatta iş ve icraat gören ve tasarruf ve tecellileri olan hakîki ve etken sıfatlardır. Bu sıfatlar selbi ve gayri sıfatlar gibi mâneviye ve tenzihi sıfatlar değildirler. Allah'ın Zâtından başka mâna ve esasları olan, ama ondan da müstakîl ve bağımsız olmayan sıfatlardır. Onun için ne ayn, ne gayr mânasını ifâde eden Allah'ın Zât-ı Akdes'ine zâid ve Onunla kâim sıfatlar denilmiştir. Bu sıfatlar ne O, ne de Onsuz olabilir.

(1) bk. [İşaratü'l-İ'caz, Bakara Suresi, 31-33. Ayet Tefsiri](#)